



THINK NAMIBIA
Sustainable Forest
Management

ERUGANESO MPARUKISONSITWE ZOWIZA

KAMBAPIRAMBUDI #1

YINKE ERUGANESO MPARUKISONSITWE ZOWIZA?

Eruganeso mparukisonsitwe zowiza [Forest Ecosystem Services] kuna kara asi mauwa gopayukiliro naga ga dira kuyukilira ava gwana mowiza/megunda. Ago kuvhura kugasingonona asi kwa kara **nomulyo gwene gokuruganesa payukiliro** (kwa yukilira pakuruganesa runone rowiza, ngamoomu kunyanga enyango) ndi **kuruganesa mulyo gwa dili kukara payukiliro** (mauwa moyiruganeso yowiza aga yigo mauwa gopakwatakano, omu muna kara noveta dopaukaronsitwe wopampepo). Eruganeso mparukisonsitwe zowiza kwa li hangura momaruha gane, omu muna kara: **Epakerombili, makwatesoko, etuompango/veta ntani pampo neruganeso.**

Kuna kungungunika asi po di li notona/ nohekitera dokusika kwambali (2) dompepo zoyitji za kara mowiza woMuzogo gwaNamibia ntani hambara notona/ nohekitera 97 da kara pokuzeruka kusikura sivaro (biomass) zoyinamwenyo.

Simpe hena po li li engungunikiro lyonometera dokusika ko 24.07m³/ ha zezeruko lyompepo za kara mowiza wopansitwe waNamibia.



Kuna kungungunika hena asi ntambo zomulyo gorunone rowiza melima 2034 ngagu kara:

- 10.2 nomiliyuna m³ zoyitare yomaholi
- 2 nomiliyuna m³ zonopala
- 634 nomiliyuna m³ zoyipirangi
- 5,857 m³ zomuzangu gokulikarera gomowiza



Vetaturwapo zosivaro sowiza moNamibia (Namibian forest biomass acts) monomukaro dorukara dokusika ko 10,560 Gg zorukaragwedakano nomunkuhereso (Carbon Dioxide) (1 Gg=1,000 notona) momumvho.

Ruha rwekungowiza moNamibia kwa kuta varugani wokusika kosivaro 5,600 sovantu womonomukunda nomonodoropa.



Nomukunda dekungowiza ado kugwana mo N\$ 100,000 momumvho. Nampili ngomu da litjangesa tupu nomukunda dekungonsitwe norone nantatu 43 moNamibia, nye ado kureta mo yimaliwa ya siki ko- N\$ 4,300,000 moruha oru rwekungonsitwe.



NOMUHANGURO DERUGANESO MPARUKISONSITWE ZOWIZA



ERUGANESO LYOPAMPO

Yiruganeso yomonsitwe kukwafa mokuwapeka maparu govantu:



- Mulyo gopampepo
- Mulyo gokuliwapeka
- Mulyo gerongo
- Mulyo gokugava makwafa
- Mulyo gopagano
- Upingwa wopampo

ERUGANESOVETA

Yitundwamo yokuruganesa nonkareso/ noveta domparukisonsitwe nonomukunda:



- Noveta doukarompepo
- Nomukaro dorukara/ kabona
- Evango lyomema goruhango
- Ewapeko/ Ezereso mema
- Esungupiko

ERUGANO MUTEKU/ EPAKEROMBILI

Sirugana sokupongayika muzangu gomonsitwe:



- Nondya (enyango, matanga ntani Usi)
- Mema gomawa
- Yitare yomaholi
- Yihepwa yokutungisa

YIRUGANAKWAFESO

Yirugana eyi ayi vhatere mparukiso zoyinamwenyo yi parukire moyikwawo:



- Sivaro somuzangu
- Epakerombili lyonsitwe/ utungi
- Elikwamo lyomparukiso
- Ewapukururo evhu

MULYO GOMBUMBURA MERUGANESO MPARUKISO ZONSITWE

Wiza/ Egunda kwa kara nomulyo mokuwafa maparu goyinamwenyo monstwe ntani noveta domalisinto gopampepo. Namibia yiyo sirongo simwe KoMbindakano z'Afrika asi gwaneke noudjgu kuhamena ukaro womalisintompepo. Mulyo gorunone rowiza mosirongo kuvatera mokusesupika udigu woukaro womalisintompepo.

MULYO GONKARAPAMWE MERUGANESO MPARUKISO ZONSITWE

Vatungi womonomukunda moNamibia yiwo vamwe ava paruka ndi va huguvara menyango/ runone rowiza momuteku gwankenye ezuva. Sinzi sononzugo nomambo gopampo korwaMuzogo gosirongo saNamibia kudidikisa koyitji, wayi, nonombu. Yiviyauka yopampo yimwe kuhamesera mo mukuruganesa yimenwa.

Unangeseфа worunone rowiza kugava makorangedo nomatumangedo kovakadi gopaparu monkarapamwe mokuwapa nompito dokugwana mo yiwizamo.

MULYO GOYIKWEPARU MERUGANESO MPARUKISO ZONSITWE

Mokatji kosirongo saNamibia udigu wezumbaneso mulyo gevhu morwa kumena koyitji kwa lipongeka kumwe tupu yitji noyihwa ayi retesa po yiwizamo (silinga) zokusika ko N\$ 160 miliyuni zokutunda monongeseфа domakara edi da kuta (kugava yirugana) kovantu wokusika komayovi 6,000 ava rugana enene va zangure makara gokusika konotona 120,000 Nzapo zo FSC (Forest Stewardship Council) momumvho.

Ruha romakara moNamibia kwa ru pameka asi awo kurugana makara gomawa gokuzera monauzuni kusikura muzangu gwawo mokuwama noveta nononkarero.